

WATERSCHAPSPEIL 2010

Landelijke trends en ontwikkelingen

 UNIE VAN WATERSCHAPPEN

WATERSCHAPSPEIL 2010

Landelijke trends en ontwikkelingen

INHOUD

Voorwoord Peter Glas, voorzitter Unie van Waterschappen	6
Doel en opzet	8
Hoofdpijnen, resultaten en ambities	10
1. Het werk van de waterschappen	17
1.1 Bescherming tegen het water: de strijd gaat door	17
1.2 Waterbeheer: voorkomen van te veel of te weinig water	20
1.3 Kwaliteit oppervlaktewater: zorg voor schoon water	23
1.4 Afvalwater zuiveren: samenwerking met gemeenten loont	27
2. Organisatie van de waterschappen	33
2.1 Zorg voor veilig wonen en werken te midden van het water	33
2.2 Kerncijfers en kaart van Nederland met waterschappen	35
2.3 Financiën	38
2.4 Klantgerichtheid in cijfers	45

VOORWOORD

Voor u ligt Waterschapspeil 2010 van de waterschappen over hun werk en de vooruitgang die de branche maakt om de doelen van het waterbeheer te realiseren. Waterschappen zijn de eerste overheid die op deze wijze in alle openheid de vinger aan de pols houdt. Wij willen bij elkaar over de schutting kijken. We kunnen er immers alleen maar beter van worden. Dan krijgt de burger nog meer waar voor zijn geld.

Sinds de laatste watersnood van 1953 is het aantal inwoners van ons land toegenomen van 10 miljoen naar 16 miljoen. Het Bruto Nationaal Product is met ruim een factor 6 toegenomen en achter de dijken ligt inmiddels meer dan 2.000.000.000.000 (tweeduizend miljard) euro geïnvesteerd

vermogen. Waterschappen hebben een belangrijke verantwoordelijkheid om burgers en economie te beschermen tegen natte voeten en ervoor te zorgen dat wij kunnen wonen, werken en recreëren in een veilige en schone delta. Wij wenden al onze professionaliteit en passie aan om ons te blijven verbeteren en van elkaar te leren. Waterschappen zijn goed bezig en wij willen u hier deelgenoot van maken. Waterschappen zetten alle zeilen bij om hogere prestaties te leveren en te investeren in veiligheid, innovatie en duurzaamheid, terwijl wij door efficiencyverbetering en samenwerking met elkaar en andere overheden proberen om de kosten voor samenleving en burger zo laag mogelijk te houden. We kunnen nog beter presteren, staan

hier voor open en stellen onszelf ambitieuze maar realistische doelen. We durven te leren en houden u graag op de hoogte van onze inspanningen.

Peter Glas

Voorzitter Unie van Waterschappen

DOEL EN OPZET

In de landelijke rapportage *Waterschapspeil 2010, Landelijke trends en ontwikkelingen* doen de waterschappen collectief verslag van de resultaten die zij in de periode 2007-2009 hebben bereikt. Ook wordt aangegeven welke uitdagingen de waterschappen in de komende jaren wachten. Want in een laaggelegen delta die voor het grootste gedeelte kunstmatig veilig en droog gehouden moet worden, is het werk nooit af. De huidige klimaatverandering betekent nog weer nieuwe uitdagingen.

In het eerste deel van deze rapportage leest u wat de waterschappen in de periode 2007-2009 hebben gerealiseerd op hun hoofdtaken.

In het tweede deel vindt u algemene informatie over de waterschappen en informatie over de organisatie van de waterschappen. Daarnaast zijn in het tweede deel ook de financiële situatie en de cijfers over de dienstverlening aan de klanten van de waterschappen opgenomen.

Met *Waterschapspeil 2010* wordt een beeld gegeven van de prestaties van de waterschappen in de periode 2007-2009. Dit maakt het niet alleen mogelijk om belangrijke successen te signaleren, maar ook om punten te benoemen waar de komende jaren een tandje moet worden bijgezet.

Dankzij deze rapportage kunnen politici, bestuurders, toezichthouders, partners van de waterschappen, journalisten en burgers kennis nemen van het belangrijke werk van de waterschappen.

HOOFDLIJNEN, RESULTATEN EN AMBITIES

Waterschapspeil 2010 is bedoeld om te informeren over de waterschappen, hun taken en belangrijkste prestaties. *Waterschapspeil 2010* geeft invulling aan de doelstelling van de waterschappen om als moderne overheid op een transparante wijze verantwoording af te leggen.

Door bodemdaling, klimaatveranderingen, verstedelijking en aangescherpte regelgeving moeten de waterschappen steeds hogere prestaties leveren en steeds meer investeren, in waterkering en waterbeheer, in verbetering van de waterkwaliteit en in het zuiveren van afvalwater. Zij proberen stijgende kosten op te vangen door doelmatiger te werken, door met fusies en

onderlinge samenwerking schaalvoordelen te behalen, en door in de afvalwaterketen meer samen te werken met gemeenten. Op deze manier beperken de waterschappen de lastenstijging voor burgers en bedrijven, die via een belastingstelsel de kosten dragen, zoveel mogelijk. Toch verwachten de waterschappen, gezien de grote opgaven, dat de lasten voor burgers en bedrijven in de nabije toekomst zullen stijgen.

Om de resultaten en de doelmatigheid te verbeteren doen de waterschappen periodiek vergelijkend onderzoek naar hun prestaties en hun kosten. Zodat zij kunnen leren van elkaars *best practices*. *Waterschapspeil 2010* is de tweede algemene publicatie

hierover. Uit het onderzoek blijkt dat de waterschappen hun prestaties op veel onderdelen hebben verbeterd. De kosten zijn minder snel gestegen dankzij efficiënter werken en samenwerking met gemeenten in de zuivering van rioolwater.

Resultaten en ambities in het kort

De waterschappen laten zien welke prestaties zij in 2007-2009 hebben geleverd en welke ambities zij hebben.

Bescherming tegen water

Ondanks de grote toename van het aantal kilometer te toetsen primaire waterkeringen liggen de waterschappen op schema.

In het vierde jaar van de toetsperiode van vijf jaar is inmiddels 78% van alle keringen getoetst. De ambitie is om alle primaire keringen binnen de gestelde termijn te toetsen. Hiermee kan tijdig worden begonnen aan de volgende stap van de toetsingsronde, het op het juiste beschermingsniveau brengen van de primaire keringen.

Waterbeheer

De waterschappen hebben een grote vooruitgang geboekt bij het bestrijden van onaanvaardbare wateroverlast. Bijna 99% van ons land voldoet aan de normen. De waterschappen gaan in hetzelfde tempo door met het beperken van de wateroverlast, zodat in 2015 100% aan de normen voldoet.

Kwaliteit oppervlaktewater

Het aantal meetpunten waar wordt voldaan aan de chemische waterkwaliteit is in 2008 en 2009 aanmerkelijk toegenomen, maar de ambitie van de waterschappen ligt hoger. Het terugdringen van schadelijke stoffen in het oppervlaktewater blijft een zaak

van lange adem. Waterschappen kunnen zelf wel stappen zetten, maar hebben slechts beperkt invloed op de vervuilingsbronnen.

Afvalwater zuiveren

Sinds 2007 hebben waterschappen in samenwerking met de gemeenten € 75 miljoen bespaard op investeringen in de afvalwaterketen. De waterschappen willen de samenwerking verder versterken en streven naar een forse reductie in de kosten van de afvalwaterketen. De waterschappen willen samen met de gemeenten vanaf 2020 jaarlijks € 380 miljoen besparen op de afvalwaterketen door nog intensiever samen te werken.

Financiën

Ondanks de noodzakelijke forse investeringen weten de waterschappen de kostenstijging voor de burgers te beperken. Bijvoorbeeld door het verlagen van de kosten om belastingen te innen, de zogenoemde perceptiekosten. Zowel op korte als lange termijn zien de waterschappen nog steeds kansen. Voorbeelden zijn de eerder genoemde samenwerking met de gemeenten, fusies van waterschappen, meer gezamenlijk inkopen en over gaan op een systeem van shared services.

Klantgerichtheid

Er is sinds 2007 een duidelijke versnelling in het afhandelen van vergunningsaanvragen. Het percentage 'tijdig afgehandeld' gaat richting de 90%. De waterschappen zien echter nog ruimte voor verbetering.

Ook het afhandelen van bezwaren tegen de belastingaanslag heeft een hoog percentage 'tijdig afgehandeld'. Extra geprikkeld door de halvering van de wettelijke afhandelingstermijn per 1 januari 2010, willen de waterschappen de afhandelingstermijn van de bezwaren nog verder bekorten.

WATERSCHAPPEN LEGGEN ALS MODERNE OVERHEID
OP TRANSPARANTE WIJZE VERANTWOORDING AF

1. HET WERK VAN DE WATERSCHAPPEN

1.1 Bescherming tegen het water: de strijd gaat door

De meest in het oog springende taak van de waterschappen is de bescherming tegen het water. Dit gebeurt vooral via het op orde brengen en houden van waterkeringen. Hierin is al jaren veel geld geïnvesteerd. Ook de komende decennia zijn er grote investeringen nodig. De huidige klimaatverandering zorgt voor een hogere zeespiegel en een grotere hoeveelheid water die via de Nederlandse rivieren naar de zee wordt afgevoerd. Bovendien heeft Nederland te maken met bodemdalingen. Er zijn twee soorten waterkeringen: primaire en regionale waterkeringen.

Primaire waterkeringen

Primaire waterkeringen beschermen ons land tegen het water van de zee, de grote rivieren, het IJsselmeer en het Markermeer. Voorlopige cijfers geven aan dat de overheid in de komende 25 jaar voor € 20 miljard in deze waterkeringen moet investeren. Van de primaire waterkeringen wordt 90% (ruim 3.500 km) door de waterschappen beheerd en onderhouden, de overige 10% door Rijkswaterstaat. De eisen waaraan de primaire keringen moeten voldoen, veranderen regelmatig. De veranderde

omgeving, zoals meer rivierwaterafvoer of zwaardere golven betekenen dat de keringen continu worden geëvalueerd en aangepast om een hoog beschermingsniveau te garanderen. Vanaf 2011 controleren de waterschappen elke zes jaar (momenteel is dit nog elke vijf jaar) of een waterkering nog aan de gestelde eisen voldoet. Zo niet, dan moet deze zo snel mogelijk aan de eisen gaan voldoen. Het waterschap maakt hiervoor een verbeterplan en voert dit uit.

De primaire keringen dienen een nationaal belang. Daarom betaalt het Rijk de kosten van de verbetermaatregelen via een subsidie aan het waterschap. Al deze verbetermaatregelen vormen samen het Hoogwaterbeschermingsprogramma. In juli 2010 constateerde demissionair minister van Verkeer & Waterstaat Eurlings een tekort van 1 miljard euro voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma op de rijksbegroting. Hierop kondigde hij een versoering van de versterkingswerken en een verlenging van het programma met twee jaar aan.

In *Waterschapspeil 2009* werd aangegeven dat in 2007 voor gemiddeld 82% van de waterkeringen eisen en toetsingsnormen beschikbaar waren. In 2009 gold dat voor 98% van de waterkeringen. Dit betekent dat het Rijk nog voor 2% van de

HET VEILIG HOUDEN VAN NEDERLAND
VRAAGT OOK DE KOMENDE JAREN
GROTE INVESTERINGEN

waterkeringen eisen en toetsingscriteria moet vaststellen. De grote toename van het aantal waterkeringen dat voorzien is van eisen heeft tot gevolg dat de waterschappen er een grote hoeveelheid te toetsen waterkeringen bij hebben gekregen. Toch liggen de waterschappen in de lopende, derde toetsingsronde op schema. De doelstelling wordt uitgevoerd over de periode 2005 - 2010. In het vierde jaar van de toetsingsperiode is inmiddels 78% van alle keringen getoetst. Het ziet er naar alles tijdig getoetst zal zijn. Een verbetering ten opzichte van Waterschapspeil 2009. Hierdoor kan tijdig begonnen worden aan de volgende stap van de toetsingsronde, het op het juiste beschermingsniveau brengen van de primaire keringen.

Regionale waterkeringen

Waar de primaire waterkeringen zijn bedoeld om gevaarlijke overstromingen te voorkomen, zijn de regionale waterkeringen vooral gebouwd om te voorkomen dat er wateroverlast ontstaat vanuit regionale wateren. De meeste regionale keringen zijn bij de waterschappen in beheer. In totaal gaat het om ongeveer 10.000 km keringen. Overigens hebben waterschappen ook nog zo'n 4.500 km keringen in beheer die formeel noch zijn aangewezen als primaire kering noch als regionale kering.

Tot voor kort waren er geen objectieve, kwantitatieve normen waaraan regionale keringen moeten voldoen. De beheerders bepaalden op basis van hun deskundigheid en ervaring of de keringen voldoende bescherming boden.

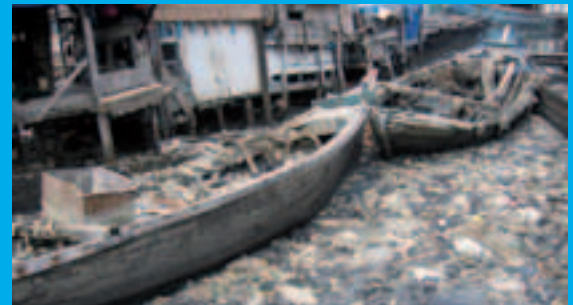
De doorbraak van een regionale waterkering bij Wilnis in 2003 heeft hierin verandering gebracht. De provincies hebben de taak om in verordeningen vast te leggen aan welke normen de regionale waterkeringen moeten voldoen. De normen zijn nog niet door alle provincies vastgesteld. Het verst ontwikkeld zijn de normen voor de waterschappen die vallen onder de verordening West- Nederland en Friesland. Vanwege Wilnis zijn de veendijken als eerste genormeerd.

Per regionale waterkering wordt aangegeven wat de stabiliteit moet zijn en welke hoogte deze moet hebben. Als bij toetsing van een waterkering blijkt dat deze niet voldoet aan deze eisen, dient de kering te worden verbeterd. Afgesproken is in het Ontwikkelingsprogramma Regionale keringen van provincies en waterschappen dat zij in 2020 de regionale keringen op orde hebben. Voor een gedeelte van de keringen is de doelstelling 2015. De manier waarop provincies en waterschappen de regionale keringen normeren en toetsen is nog sterk in ontwikkeling. Hierdoor lopen de prognose in welk jaar de regionale keringen voldoen per waterschap uiteen. Voor een goede, tijdige uitvoering zijn provincies en waterschappen van elkaar afhankelijk.

Waterschap over de grenzen

De expertise van de waterschappen staat internationaal in hoog aanzien. Zo werd na de orkaan Katrina in New Orleans in 2005, waarbij 1.836 slachtoffers vielen, de hulp ingeroepen van het Hoogheemraadschap van Delfland. Doel hiervan was te komen tot een digitaal informatie- en waarschuwingssysteem voor de dijken in het gebied. Ook werd de assistentie van de waterschappen ingeroepen na de tsunami in Azië en bij overstromingen in Groot-Brittannië en Frankrijk.

Daarnaast hebben de waterschappen hun handtekening gezet onder diverse nationale en internationale akkoorden. Hierin geven de waterschappen aan dat zij desgewenst ook buiten onze landsgrenzen hun expertise inzetten in de strijd tegen overstromingen en het streven naar voldoende en schoon water.

Calamiteiten

Ondanks alle voorzorgsmaatregelen tegen overstromingen, moet rekening worden gehouden met eventuele calamiteiten. Hiervoor hebben de waterschappen calamiteitenplannen opgesteld en calamiteitenorganisaties in het leven geroepen. In het plan staan de taken en bevoegdheden beschreven en de samenwerking met gemeente, provincie, brandweer en andere hulpverleners. De calamiteitenplannen en -organisatie hebben over het algemeen een bredere taak dan alleen de bestrijding van de gevolgen van overstromingen. Ze zijn ook toegerust om de gevolgen van onder meer wateroverlast en ernstige watervervuiling te bestrijden.

Ontwikkelingen in de toekomst

De Tweede Deltacommissie (Commissie Veerman) heeft advies uitgebracht over de maatregelen die nodig zijn om Nederland te wapenen tegen de gevolgen van de klimaatverandering en in het bijzonder tegen de stijgende zeespiegel. Een aanbeveling van de commissie is om het veiligheidsniveau van alle primaire waterkeringen met een factor tien te verbeteren. Dit betekent

dat het volgens de commissie noodzakelijk is dat in de toekomst veel primaire waterkeringen worden versterkt. Op basis van de aanbevelingen van de commissie wordt nu het Deltaprogramma opgesteld. In maart 2009 heeft het kabinet aangekondigd dat er vanaf 2020 minimaal 1 miljard euro per jaar beschikbaar zal worden gesteld.

In 2011 wordt naar verwachting door het kabinet een principebesluit genomen over nieuwe wettelijke veiligheidsnormen. Dit is nodig omdat de huidige normen dateren uit de jaren vijftig van de vorige eeuw. Bij het vaststellen van deze nieuwe normen wordt rekening gehouden met het risico op slachtoffers en de economische waarde. Vervolgens wordt een periode van zes jaar gebruikt om de nieuwe normen te testen. In 2017 kunnen de normen dan definitief worden vastgesteld en vervolgens kunnen de waterschappen hun waterkeringen op basis van deze normen gaan toetsen.

1.2 Waterbeheer: voorkomen van te veel of te weinig water

De waterschappen zijn verantwoordelijk voor het beheer van de hoeveelheid water in hun gebied. De belangrijkste taak is het zodanig aanpassen van het watersysteem dat zogeheten 'onaanvaardbare wateroverlast' wordt voorkomen. Om dit te bereiken moeten er de komende jaren veel maatregelen worden getroffen op het gebied van de aanvoer, vasthouden, bergen en

**99% VAN ONS LAND
VOLDOET AAN NORM VOORKOMEN
WATEROVERLAST**

afvoer van water, teneinde watertekorten en wateroverschotten te voorkomen. Ook het tegengaan van verzilting is een onderdeel van deze taak van de waterschappen.

Bescherming tegen wateroverlast

Om de problemen met betrekking tot de waterhuishouding het hoofd te bieden, hebben Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten het Nationaal Bestuursakkoord Water gesloten. Het belangrijkste punt uit dit akkoord is om te streven dat alle gebieden waar in 2005 nog 'onaanvaardbare wateroverlast' kon voorkomen, hiervan te vrijwaren in 2015. Waterschappen hebben daarom de afgelopen jaren honderden projecten gestart en grote sommen geld geïnvesteerd. Bij veel projecten gaat het om

het realiseren van opvanggebieden, waarbij meren of polders dienen als opvang voor water bij hevige regenval. Zo wordt wateroverlast op andere plaatsen voorkomen. Terwijl het opvangen water ook gebruikt kan worden bij droogte.

In 2007 voldeed 98% van het gebied aan de normen ter voorkoming van wateroverlast. In 2009 is dit gestegen naar bijna 99%. De waterschappen gaan in hetzelfde tempo door met het beperken van de wateroverlast, zodat mag worden verwacht dat 2015 100% van het gebied aan de norm voldoet. Om de laatste stap te zetten, werken de waterschappen samen met provincies en gemeenten aan de nog noodzakelijke grondverwerving en het beschikbaar stellen van de nodige financiële middelen.

Handhaving waterpeil

Het juiste waterpeil is een voorwaarde om met ‘droge voeten’ te kunnen wonen, werken op het land en te genieten van de natuur. De waterschappen zijn verantwoordelijk voor het handhaven van het afgesproken waterpeil in de gebieden die zij in beheer hebben. Het vereiste waterpeil ligt vast in een zogeheten peilbesluit. In hooggelegen delen van Nederland stroomt het water vaak vrij af waardoor het niet mogelijk is om het waterpeil te reguleren. Peilbesluiten zijn daar niet nodig. Een peilbesluit komt tot stand na een afweging van de belangen van alle betrokkenen zoals bewoners, agrariërs of natuurbeschermingsorganisaties. Bij een woonwijk worden immers andere eisen gesteld dan bijvoorbeeld bij landbouwgrond of een natuurgebied.

De waterschappen moesten in 2007 voor 65 % van het beheergebied beschikken over een peilbesluit. In 2009 is dit licht gedaald naar 63%. Het aantal actuele peilbesluiten is gelijk gebleven. Zowel in 2007 als in 2009 was gemiddeld 40% van de peilbesluiten actueel. Over het algemeen geldt een peilbesluit voor 10 jaar.¹

Beheer grondwater

In december 2009 is de nieuwe Waterwet in werking getreden. Hiermee zijn de waterschappen verantwoordelijk geworden voor een belangrijk deel van het grondwaterbeheer. Een belangrijke taak is het verlenen van vergunningen voor het onttrekken van grondwater. Hiervoor lag deze wettelijke taak bij de provincies.

Water- en natuurbeheer gaan hand in hand

Samenwerking is het sleutelwoord bij alles wat de waterschappen doen. Een mooi voorbeeld hiervan is de herinrichting van het gebied rond de Essche Stroom in Noord-Brabant. De bewoners van het gebied nemen hier het initiatief om een traag stromende beek letterlijk weer in beweging te brengen, zodat flora en fauna in het gebied weer tot leven komen. Een belangrijke rol bij het realiseren van de plannen vervulde de familie Van de Sande, die te kennen gaf 12 hectare van zijn landbouwgrond in het gebied De Ruiting om te willen zetten in natuurgebied, waar wandelaars vrij rond kunnen lopen. Om dit te realiseren sloegen de familie en het waterschap De Dommel de handen ineen. Bijzonder voor het waterschap was dat de familie toestemming gaf om een deel van het gebied bij hoge waterstanden onder water te laten lopen.

¹ Interval verschilt per provinciale verordening

Inmiddels hebben alle waterschappen het beheer van het grondwater daadwerkelijk overgenomen van de provincies.

1.3 Kwaliteit oppervlaktewater: zorg voor schoon water

De waterschappen zijn verantwoordelijk voor de chemische en ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater. In de praktijk betekent dit zorgen voor goede omstandigheden voor de planten en dieren in het water, en voor de gebruikers van het water, zoals sportvissers, pleziervaarders en zwemmers. Een belangrijke taak is voorkomen van ongewenste lozingen van verontreinigd water.

Zo ontstond in 2006 een natuurlijke parkeerplaats voor water, waardoor wateroverlast elders kan worden voorkomen. Tegelijkertijd ontstond een prachtig nieuw natuurgebied. Het plan van de familie Van de Sande was het startsein voor buurtbewoners om soortgelijke initiatieven op te starten langs de Essche Stroom, samen met het waterschap, gemeente en provincie.

De waterschappen reguleren dit door het afgeven van vergunningen en controle op de naleving ervan. Ook de controle van de kwaliteit van het zwemwater is een taak van de waterschappen.

Kwaliteit oppervlaktewater

De kwaliteit van het water wordt bepaald door de hoeveelheid chemische stoffen in het water en door ecologische parameters. De waterschappen controleren de kwaliteit van het water periodiek op een groot aantal plaatsen. In *Waterschapspeil 2009* werd aangegeven dat de verbetering van de waterkwaliteit stagneerde en werd de verwachting uitgesproken dat de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) een nieuwe impuls zou geven. De KRW is regelgeving die tot doel heeft dat het water

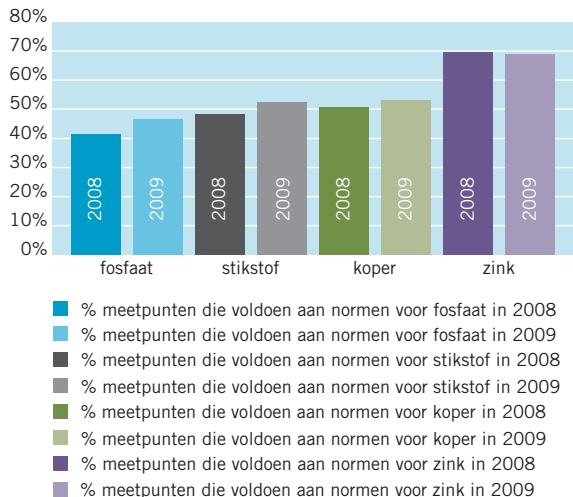

in Europa de juiste chemische en ecologische kwaliteit gaat krijgen. In principe moet het water in de EU in 2015 aan de eisen voldoen, maar uitloop tot 2027 is mogelijk als dit technisch of financieel niet haalbaar is.

De Europese richtlijn is inmiddels in de Nederlandse wetgeving opgenomen. Op grond van de KRW waren de lidstaten van de Europese Unie verplicht om uiterlijk op 22 december 2009 in plannen vast te leggen hoe in de zogeheten stroomgebieden wordt ingespeeld op de eisen van de richtlijn. Deze verplichting heeft een impuls gegeven aan de samenwerking tussen alle partijen die in hetzelfde stroomgebied met watertaken zijn belast. Het heeft ertoe geleid dat de betrokken overheden samen zogenaamde stroomgebiedbeheerplannen hebben opgesteld. Na een inspraakfase eerder in 2009, zijn alle plannen eind 2009 door het kabinet vastgesteld en is er aan Brussel over de inhoud daarvan gerapporteerd. Uit de plannen blijkt dat Nederland tot 2027 nodig heeft om de KRW-doelen te realiseren.

De KRW heeft ook tot gevolg gehad dat er nieuwe normen kwamen voor de aanwezigheid van chemische stoffen in oppervlaktewater. Hierdoor monitoren de waterschappen de waterkwaliteit op een andere wijze dan voorheen. Daardoor kunnen de resultaten die op het punt van de chemische waterkwaliteit in *Waterschapspeil 2009* zijn vermeld, niet vergeleken worden met de huidige meetresultaten. Onderstaande figuur geeft de resultaten weer van monitoring in 2008 en 2009 die op basis van de nieuwe normen en werkwijze is uitgevoerd.

Grafiek 1
Toestand chemische waterkwaliteit

Grafiek 1 geeft aan dat het aantal meetpunten waar wordt voldaan aan de nieuwe normen, aanmerkelijk is toegenomen. Hierbij moet worden gerealiseerd dat de verbetering van de waterkwaliteit een zaak van lange adem is, uit te voeren door meerdere partijen. De maatregelen die een waterschap kan nemen, zoals inrichtingsmaatregelen in watersystemen (bijvoorbeeld de aanleg van natuurvriendelijke oevers), strengere vergunningen en in stand houden en aanpassen

van rioolwaterzuiveringsinstallaties, leveren een bijdrage aan een hogere waterkwaliteit, maar er is meer nodig.

Het terugdringen van schadelijke stoffen verloopt traag doordat de waterschappen op een aantal oorzaken van watervervuiling geen of slechts een beperkte invloed hebben. Denk in dit verband aan meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen uit de landbouw in het water, het wegspoelen van zware metalen, vervuiling door de scheepvaart, aanvoer van stoffen via rivieren uit het buitenland en neerslag van gassen en andere stoffen, waarvoor onder meer het (lucht)verkeer verantwoordelijk is. Landelijk beleid is nodig om de komende jaren de waterkwaliteit te verbeteren.

**VERDERE VERBETERING
VAN DE WATERKwaliteit
IS EEN ZAAK VAN LANGE ADEM**

Normen voor veilig zwemwater

Nederland kent zo'n 650 officiële zwemwaterlocaties in buitenwater. Deze zwemwateren worden door de provincie aangewezen. De waterschappen controleren de kwaliteit van het zwemwater en nemen waar nodig maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren. Het aantal zwemwaterlocaties verschilt sterk per waterschap.

De zogeheten Europese Zwemwaterrichtlijn 2006 heeft als doel zwemmers in oppervlaktewater te beschermen tegen onder meer risico's op besmetting met bacteriën en de gevolgen van giftige blauwalgen. De Europese Zwemwaterrichtlijn 2006 vereist dat voor alle zwemwateren een profiel wordt opgesteld en dat de wateren in 2015 aan dit profiel voldoen.

In 2008 voldeed 68% aan het profiel, in 2009 80%.

Bron: Volkskrant 6 juli 2010

Zwemmen kan vandaag de dag bijna overal

AMSTERDAM - In de Dik-Tromtijd was het een heel normaal beeld: als het warm was, gingen de jongens en meisjes van het dorp naar een naburige sloot of vaart, en spetterden er in hun oude binnenband lustig op los. En pret dat ze hadden! Sinds de jaren zeventig is dat beeld vrijwel verdwenen.

De onheilspellende berichten over de watervervuiling joeg zwemmers naar de chloorbaden, of tenminste naar zwemwater dat officieel was goedgekeurd.

Inmiddels zijn de tijden van Dik Trom weergekeerd. Steeds vaker spartelen kinderen en volwassenen weer in het groene polderwater.

Willem Ligtvoet, waterdeskundige van het Planbureau voor de Leefomgeving, is het ook opgevallen. Zelfs in de stad ziet hij ze zwemmen. 'In Utrecht zie ik wel eens mensen in de Vecht. En daar heb ik nu geen alarmerend gevoel bij.'

Zo wordt er in Amsterdam ook wel in de Amstel gezwommen, en op sommige plaatsen in het IJ.

Schoner

Twintig, dertig jaar geleden zou Ligtvoet wel dat 'alarmerende gevoel' hebben gehad. 'Het water was toen veel vuiler dan nu.' Sinds 1970, toen de Wet Verontreiniging Oppervlaktewater van kracht werd, is het water schoner geworden.

De waterzuivering is sterk verbeterd, de industrie heeft zijn lozingen verminderd. In 2000 gaf Brussel de waterkwaliteit weer een sterke impuls met zijn Kaderrichtlijn Water. Ligtfoot: 'De laatste jaren had je nog wel de overstort van het riool. Bij heftige regenval liep het riool dan over in de sloten of grachten. Maar op heel veel plaatsen is dat nu ook onder controle.'

De verbetering van het zwemwater is af te lezen uit de jaarlijkse rapportages van het Planbureau voor de Leefomgeving, *Water in Beeld*. In 1992 voldeed een kwart van het officiële zwemwater niet aan de normen. In 2000 was dat nog maar 8 procent, en sindsdien voldoet op een enkele plek na al het officiële zwemwater aan de normen.

1.4 Afvalwater zuiveren: samenwerking met gemeenten loont

In Nederland zijn de gemeenten verantwoordelijk voor het inzamelen van regen- en afvalwater via de riolering. De waterschappen zorgen er vervolgens met hun zuiveringsinstallaties voor dat het ingezamelde water weer van een zodanig goede kwaliteit wordt dat dit in oppervlaktewater kan worden geloosd. De riolering en zuivering samen worden de afvalwaterketen genoemd.

Samenwerking met gemeenten versterken

Riolering en afvalwaterzuivering kosten veel geld. In de komende jaren moet er veel worden geïnvesteerd om aan de milieueisen te blijven voldoen. Door een goede afstemming van deze investeringen en door werkzaamheden samen uit te voeren, kunnen de waterschappen en gemeenten veel besparingen realiseren. De ambitie is om samen met de gemeenten de prestaties te verbeteren en tegelijkertijd de efficiency te verhogen. Hierdoor kan de lastenstijging voor burgers en bedrijven beperkt blijven. De gemeenten en waterschappen hebben tussen 2007 en 2009 een verdere slag gemaakt in de samenwerking, zoals ook aangekondigd in Waterschapspeil 2009. Een belangrijk hulpmiddel daarbij zijn de zogeheten optimalisatiestudies voor het afvalwatersysteem, ook wel OAS genoemd. Dergelijke studies worden uitgevoerd door een waterschap, samen met één of meer gemeenten. Doel is om vast te stellen wat de meest kosteneffectieve investeringen in de riolering en zuivering zijn. Dat het rendabel is om dergelijke studies uit te voeren, blijkt

uit het feit dat in de afgelopen twee jaar voor € 75 miljoen bespaard is. Het gaat hier om een besparing op geraamde investeringsuitgaven ten opzichte van de situatie dat gemeenten en waterschappen los van elkaar zouden investeren. Om deze samenwerking tussen waterschappen en gemeenten nog verder te stimuleren, hebben de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in maart 2010 een samenwerkingsovereenkomst gesloten. Door verdere samenwerking in de afvalwaterketen willen gemeenten en waterschappen vanaf 2020 jaarlijks € 380 miljoen besparen

Vanwege de beoogde kostenbesparingen is het van groot belang dat waterschappen en gemeenten hun samenwerkingsafspraken formeel vastleggen. Dit kan onder andere in afvalwaterakkoorden en/of in waterplannen. In (stedelijke) waterplannen maken gemeenten en waterschappen gezamenlijk afspraken over allerlei aspecten die samenhangen met het waterbeheer en het zuiveren van afvalwater.

Zo wordt bepaald welke maatregelen kunnen worden genomen tegen de laagst mogelijke kosten. De waterschappen hadden in 2009 al met de meeste gemeenten formele afspraken om deze afstemming van riolering en zuivering te realiseren. Voor gemiddeld 84% van de hoeveelheid gezuiverd afvalwater was dit het geval. In 2007 was dit 82%.

Andere afspraken die waterschappen en gemeenten met elkaar maken, hebben betrekking op de hoeveelheid water die de gemeenten via de riolering aanbieden en de waterschappen met hun zuiveringssysteem afnemen. Deze afspraken resulteren in een zogenoemde afnameverplichting voor het waterschap. In 2009 voldeden de waterschappen gemiddeld voor 97% aan deze verplichting. In 2007 was dit percentage 96%. Waterschappen die nog niet aan de eisen voldoen, nemen maatregelen zoals het uitbreiden van hun transportleidingen. Ook kijken gemeenten of de hoeveelheid afvalwater die zij inzamelen, kan worden verminderd, bijvoorbeeld door de afvoer van regenwater zoveel mogelijk los te koppelen van de riolering. De waterschappen hebben een gezamenlijke 'best practise' ontwikkeld voor het afstemmen van de afnameverplichtingen met gemeenten.

**SAMENWERKING TUSSEN WATERSCHAPPEN
EN GEMEENTEN LEVERT
GROTE BESPARINGEN OP VOOR DE MAATSCHAPPIJ**

Zuiveringsprestaties verbeteren

De waterschappen vergelijken iedere drie jaar hun prestaties op het gebied van de afvalwaterzuivering met elkaar. In 2010 worden de resultaten van de Bedrijfsvergelijking Zuiveringsbeheer (BVZ) over het jaar 2009 bekend gemaakt. Voor deze rapportage is ook gebruik gemaakt van de reeds beschikbare gegevens 2009 en de BVZ 2006.

De zuiveringsprestatie geeft aan in welke mate de belangrijkste afvalstoffen uit het afvalwater worden verwijderd. De zuiveringsprestatie is in de periode 2007-2009 gestegen van 84% naar 86%. Meer specifiek is de stikstofverwijdering in de rioolwaterzuiveringsinstallaties in dezelfde periode gestegen van 79% naar 83%. Ook de fosfaatverwijdering is gestegen van 82% naar 84%. Zo voldoen de rioolwaterzuiveringsinstallaties ruimschoots aan de in Europees verband afgesproken doelstellingen van 75% verwijdering voor zowel stikstof als fosfaat.

Voor 20% van de rioolwaterzuiveringsinstallaties houden de hogere zuiveringsprestaties verband met de vaak strengere eisen voor lozing op de regionale wateren, bijvoorbeeld in de buurt van kwetsbare natuurgebieden. Daarnaast zijn de meeste rioolwaterzuiveringsinstallaties ook ontworpen om bij extreme omstandigheden zoals strenge winters of veel regenval aan de

eisen te blijven voldoen. Natuurlijk vergt intensiever zuiveren, naast eventuele investeringen, meer energie en chemicaliën. De operationele kosten nemen hierdoor toe. Naar verwachting zullen de meeste waterschappen extra kosten moeten maken in verband met de verdergaande doelstellingen uit de Kaderrichtlijn Water voor de waterkwaliteit. De waterschappen streven ernaar om de extra kosten voor een deel op te vangen met doelmatigheidswinsten. Zowel de samenwerking met de gemeenten als de driejaarlijkse bedrijfsvergelijking zuiveringsbeheer levert hier een bijdrage aan.

Iedere rioolwaterzuiveringsinstallatie heeft een vergunning waarin de eisen zijn opgenomen waar het afvalwater aan moet voldoen. Deze eisen worden goed gemonitord. Regelmatig wordt gemeten of er na het zuiveren niet teveel schadelijke stoffen in het oppervlaktewater terecht komen. Het nalevingspercentage dat aangeeft in hoeveel procent van de metingen van het afvalwater de zuiveringsinstallaties voldoen aan de eisen die aan de lozingen gesteld worden, is hoog. In 2007 was het percentage 99% en 2009 98%. De overschrijding van de vergunning heeft veelal een incidenteel karakter. Zoals ook vermeld in *Waterschapspeil 2009* is de sector in 2007 een breed traject gestart om overschrijdingen nog verder te minimaliseren. In de cijfers van 2009 zijn de resultaten hiervan nog niet terug te vinden.

NEDERLAND IS DE VEILIGSTE
DELTA TER WERELD

2. DE ORGANISATIE VAN DE WATERSCHAPPEN

2.1 Zorg voor veilig wonen en werken te midden van het water

Een laaggelegen land dat een eeuwenlange strijd voert tegen het water. Dat is binnen en ook buiten onze landsgrenzen misschien wel het meest kenmerkende beeld van ons land.

We leven onder de zeespiegel, te midden van vier grote Europese rivieren (Rijn, Maas, Schelde en Eems). Deze rivieren monden uit in de Noordzee en de Waddenzee, zeeën die ons aan twee kanten omringen. Tweederde deel van de Nederlanders woont in gebieden waarvoor het risico van overstromen bestaat. In dit deel van Nederland verdienen we 80% van ons nationaal inkomen.

En toch is Nederland de veiligste delta ter wereld. Dat komt omdat we in deze veiligheid al decennialang fors hebben geïnvesteerd.

Dat bescherming tegen het water geen vanzelfsprekende zaak is, wordt ook duidelijk als men kijkt naar de stijging van de zeespiegel, de klimaatverandering, de bodemdaling en de verstedelijking. Hierdoor is bescherming tegen de zee en hoog

water van de rivieren van toenemend belang. Duidelijk is dat om Nederland blijvend te beschermen tegen overstromingen, nieuwe investeringen nodig zijn.

Wat doen de waterschappen?

Geen wonder dat de bescherming tegen het water de meest tot de verbeelding sprekende taak is van de 26 Nederlandse waterschappen. Zij zijn verantwoordelijk voor de veiligheid van dijken, duinen en andere waterkeringen. Maar dat is maar een deel van hun taak. De waterschappen zorgen daarnaast voor voldoende schoon oppervlakte- en grondwater en de zuivering van afvalwater. Zes waterschappen hebben bovendien als neventaak de zorg voor het beheer van wegen.

Organisatie

Bescherming tegen water en zorg voor schoon water zijn overheidstaken, die in de Grondwet zijn toegewezen aan de waterschappen. Daarmee zijn de waterschappen zelfstandige overheidsorganen, naast het Rijk, de provincies en de gemeenten. De geografische grenzen van de waterschappen worden bepaald door waterstaatkundige factoren zoals de loop van rivieren. Elk waterschap heeft een gekozen bestuur dat wordt voorgezeten door een door de kroon benoemde voorzitter.

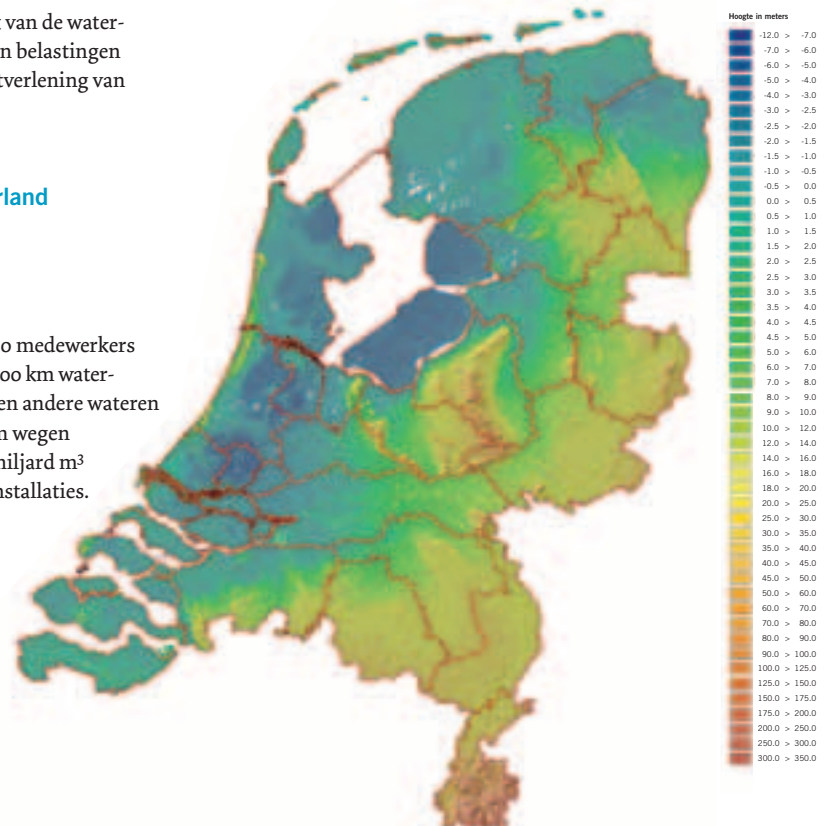

Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de groepen uit de samenleving die belang hebben bij het werk van de waterschappen. Dat zijn in de eerste plaats de inwoners van ons land. Hun vertegenwoordigers worden eens per vier jaar rechtstreeks gekozen door alle stemgerechtigden in het gebied van een waterschap. In 2008 waren er verkiezingen, waarbij politieke partijen en andere organisaties kandidaten hebben geleverd. Een derde deel van het waterschapsbestuur bestaat uit vertegenwoordigers van groepen die een bijzonder belang hebben bij het werk van de waterschappen: bedrijven, de agrarische sector en natuurterreinbeheerders.

Financiën

Een waterschap bekostigt zijn taken grotendeels zelf. Deze afgezonderde financiering waarborgt dat het geld dat nodig is voor het voor Nederland essentiële waterbeheer niet wordt afgewogen tegen geld voor andere zaken. Ook heeft het er voor gezorgd dat er de afgelopen jaren grote stappen zijn gezet in het Nederlandse waterbeheer. Het belastingstelsel is in 2009 ingrijpend gewijzigd en bestaat nu uit de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing.

Hoogtekaart van Nederland

Dienstverlening

Elke Nederlander heeft belang bij het werk van de waterschappen. Via onder meer vergunningen en belastingen hebben burgers en bedrijven met de dienstverlening van het waterschap te maken.

2.2 Kerncijfers en kaart van Nederland met waterschappen

Cijfers

- Nederland telt 26 waterschappen
- Bij de waterschappen werken circa 11.000 medewerkers
- De waterschappen beheren ongeveer 17.500 km waterkeringen, 225.000 km rivieren, kanalen en andere wateren
- De waterschappen beheren ook 7.500 km wegen
- Bij de waterschappen wordt jaarlijks 2 miljard m³ afvalwater gezuiverd in 353 zuiveringsinstallaties.

Bestuurssamenstelling van de waterschappen na verkiezingen november 2008

Aantal zetels	Aantal leden Algemeen Bestuur	Ingezetenen	Agrariërs	Bedrijven	Natuur
Totaal	709	502 (71%)	92 (13%)	83 (12%)	32 (5%)
Gemiddelde	27,3	19,3	3,5	3,2	1,2
Hoogste	30	23	4	5	2
Laagste	21	14	3	2	1

Verkiezingsuitslag van november 2008 categorie 'ingezetenen' naar verschillende lijsten

Lijst	Aantal zetels	% zetels
Water Natuurlijk	100	19,9%
CDA	89	17,7%
PvdA	60	12,0%
VVD	59	11,8%
Algemene Waterschapspartij	32	6,4%
Christen Unie	23	4,6%
SGP	17	3,4%
Werk aan Water	13	2,6%
Partij voor de Dieren	8	1,6%
Overigen	101	20,1%
Totaal	502	100,0%

Waterschapskaart van Nederland

WATERSCHAPPEN ZIJN
TRANSPARANTE OVERHEDEN
DIE ZICH CONTINU VERBETEROEN
OM NEDERLAND VEILIG TE HOUDEN
EN VAN VOLDOENDE WATER
TE VOORZIEN

2.3 Financiën

Investerings nemen toe

Klimaatverandering en aangescherpte Europese milieueisen noodzaken de waterschappen jaarlijks omvangrijke bedragen te investeren. In de toekomst zullen veel investeringen nodig zijn om veiligheid, droge voeten, kwalitatief goed en voldoende oppervlaktewater evenals een betrouwbare afvalwaterzuivering te blijven garanderen. In de periode 2007-2009 hebben de waterschappen gemiddeld iets meer dan € 1 miljard per jaar geïnvesteerd. De verdeling naar taken in deze periode was als volgt:

- waterveiligheid 18%
- watersystemen (inclusief planvorming) 35%
- zuivering van afvalwater 35%
- overige investeringen 11%

In de jaren 2010 tot en met 2013 verwachten de waterschappen ongeveer € 1,3 miljard per jaar te gaan investeren. De verdeling van het totaalbedrag in deze periode is als volgt:

- waterveiligheid 24%
- watersystemen (inclusief planvorming) 40%
- zuivering van afvalwater 27%
- overige investeringen 8%

Het grootste deel van de investeringen in waterveiligheid wordt gevormd door uitgaven voor de versterking van waterkeringen die deel uitmaken van het zogeheten Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Tot nu toe is het Rijk verantwoordelijk voor de

volledige financiering van dit programma. Als onderdeel van het plan Doelmatig waterbeheer hebben de waterschappen in juli 2010 aan het kabinet aangeboden om de komende zes jaar € 75 miljoen per jaar voor eigen rekening te nemen. Hierover heeft nog geen verdere besluitvorming plaatsgevonden.

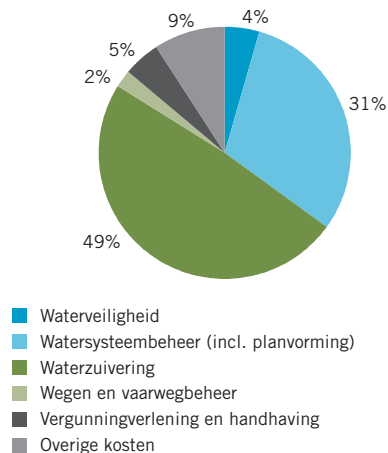
Investeringen versneld ter bestrijding van economische crisis

In het kader van de bestrijding van de economische crisis werd er in 2009 op twee manieren naar de waterschappen gekeken. Van de overheden werd enerzijds verwacht dat zij de economie door vervroegde of extra investeringen zouden stimuleren. En anderzijds dat zij de burgers en bedrijven financieel zouden ontzien. Omdat bij de waterschappen iedere investering zich bijna direct vertaalt in belastingverhoging, stonden de waterschapsbesturen voor lastige afwegingen. Ieder bestuur heeft zijn eigen afweging gemaakt. Per saldo hebben de waterschappen een actieve bijdrage geleverd aan de realisatie van het kabinetsbeleid ter bestrijding van de crisis. De besturen hebben besloten om in 2009 en 2010 circa 40 projecten versneld of extra te gaan uitvoeren. Daarmee wordt de economie voor minimaal € 155 miljoen extra gestimuleerd. Het gaat hierbij vooral om dijkversterkingen, baggerwerkzaamheden in waterlopen en het toepassen van innovatieve technieken en duurzaamheidsmaatregelen in de afvalwaterzuivering die aanvullend op de al geplande projecten in gang zijn gezet. Door middel van bezuinigingen zullen de waterschappen ervoor moeten zorgen dat de lasten hierdoor niet extra stijgen.

Inzicht in de kosten

De jaarlijkse rente en afschrijvingen van investeringen maken met andere kosten deel uit van de totale exploitatiekosten van de waterschappen. Deze totale kosten bedroegen in 2009 ruim € 2,3 miljard. Onderstaand overzicht laat zien hoe de verdeling van de kosten over de verschillende beleidstaken was. De kosten voor het bestrijden van wateroverlast maken deel uit van het Watersysteembeheer.

Grafiek 2
Kosten naar beleidstaken

DE WATERSCHAPSBESTUREN HEBBEN BESLOTEN OM IN 2009 EN 2010 CIRCA 40 PROJECTEN VERSNELD OF EXTRA TE GAAN UITVOEREN

De belastingdruk in 2009 en 2010

De kosten van de waterschappen worden nagenoeg geheel gedekt door de waterschapsbelastingen.

Om te laten zien met welke waterschapsbelastingen huishoudens en bedrijven in Nederland geconfronteerd worden, is de belastingdruk in 2009 en 2010 bepaald voor de volgende zes groepen:

- *Meerpersoonshuishouden wonend in een huurwoning*
Hierbij is uitgegaan van een huishouden met afvalwater met een vervuilingswaarde van drie vervuilingseenheden.²
- *Meerpersoonshuishouden wonend in een koopwoning*
Hierbij is uitgegaan van een koopwoning met een WOZ-waarde van € 200.000 en afvalwater met een vervuilingswaarde van drie vervuilingseenheden;

- *Agrarisch bedrijf*
Er is uitgegaan van een agrarisch bedrijf met opstallen ter waarde van € 240.000 (WOZ-waarde), 25 ha niet-bebouwde grond en afvalwater met een vervuilingswaarde van drie vervuilingseenheden;
- *Natuurterrein*
Uitgangspunt is 1000 ha natuurterrein;
- *Groothandel*
Er is uitgegaan van een groot handel met een WOZ-waarde van € 2.400.000 en een vervuilingswaarde van tien vervuilingseenheden;
- *Metaalbedrijf*
Er is uitgegaan van een middelgroot metaalbedrijf met een WOZ-waarde van € 12.000.000 en een vervuilingswaarde van 450 vervuilingseenheden.

De hoogte van de belastingen die de waterschappen opleggen, verschilt per gebied. Dit heeft onder andere te maken met verschillen in taken en in de aard van het gebied. In de tabel zijn de gemiddelde, totale waterschapsbelastingen in 2009 en 2010 weergegeven, dus inclusief de belastingen die zes waterschappen in rekening brengen voor het wegenbeheer.

² Het begrip vervuilingseenheid is een begrip dat in de belastingheffing wordt gebruikt om aan te geven voor welke vuillast een belastingplichtige wordt aangeslagen.

Gemiddelde waterschapsbelasting in € per huishouden/bedrijf	2009	2010	Stijging 2009-2010
Meerpersoonshuishouden in een huurwoning	211 (214)	217	2,8% (1,4%)
Meerpersoonshuishouden in een koopwoning	274 (277)	281	2,6% (1,4%)
Agrarisch bedrijf	1.670 (1.690)	1.726	3,4% (2,1%)
Natuurterrein	2.969 (3.005)	3.034	2,2% (1,0%)
Groothandel	1.269 (1.284)	1.295	2,0% (0,9%)
Metaalbedrijf	26.570 (26.889)	27.294	2,7% (1,5%)

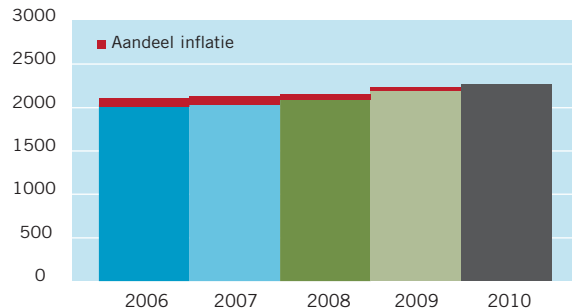
Tussen haakjes staan de bedragen van 2009 omgerekend naar prijspeil 2010. Ook de stijging van de belastingen exclusief de inflatie is weergegeven tussen de haakjes.

Totale belastingopbrengsten in de periode 2006-2013

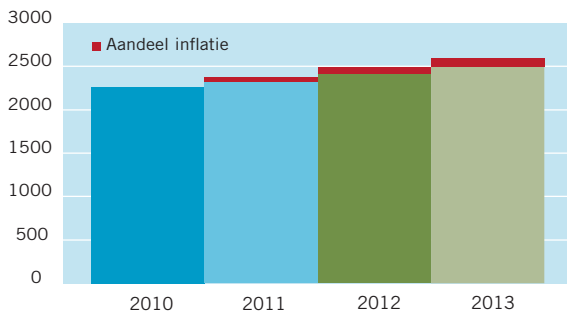
Grafiek 3 geeft de ontwikkeling van de totale belastingopbrengst van de waterschappen in de periode 2006-2010 weer.

De grafiek laat zien dat de belastingopbrengsten niet sterk zijn gestegen. Over de gehele periode bedraagt de stijging 2,8 % per jaar (gecorrigeerd voor inflatie 1,2%). Grafiek 4 laat zien welke belastingopbrengsten de waterschappen voor de periode 2010-2013 hebben geraamd om hun taken te kunnen bekostigen. Ook hier is het aandeel van de inflatie zichtbaar gemaakt.

Grafiek 3
Begrote belastingopbrengsten 2006 - 2010
(x 1.000.000)

Grafiek 4
Begrote belastingopbrengsten 2010 - 2013
(x 1.000.000)

Het verschil tussen de geraamde belastingopbrengsten in 2010 en 2013 geeft een indicatie van de lastenontwikkeling die de burgers en bedrijven kunnen verwachten. De formele meerjaranramingen van medio 2009 gaven aan dat belasting-opbrengsten na 2010 gemiddeld met 4,8% per jaar zouden gaan stijgen. Een recente inventarisatie leert dat de waterschappen er inmiddels vanuit gaan dat de lastenstijging voor de periode 2010-2013 met gemiddeld 1% per jaar neerwaarts wordt bijgesteld. Gecorrigeerd voor inflatie zou de stijging 2% per jaar gaan bedragen. Het gaat hier nog steeds om een indicatie van de lastenstijging, omdat de besturen van de waterschappen over de periode na 2010 nog geen formeel besluit hebben genomen. De belangrijkste oorzaken van de lastenstijgingen bij de waterschappen zijn de omvangrijke investeringen die moeten plaatsvinden om in te spelen op het veranderende klimaat en aangescherpte Europese milieueisen.

Waterzuiveringsinstallaties worden duurzame energiefabrieken die geld besparen

De waterschappen worden bij hun activiteiten dagelijks geconfronteerd met klimaatverandering. Dit alleen al is een reden om minder fossiele energie te verbruiken en de uitstoot van CO₂ te verminderen. De waterschappen hebben een klimaatakkoord gesloten met het Rijk waarin afspraken zijn gemaakt voor een energieneutrale waterschapssector in 2050.

De grootste besparingsmogelijkheden zijn te realiseren bij de waterzuiveringsinstallaties. Die zijn namelijk goed voor bijna 90% van het energieverbruik van de waterschappen. Door energie op te wekken uit rioolwater kunnen de installaties zichzelf van energie voorzien en zelfs ook stroom leveren aan burgers en bedrijven, vandaar de naam energiefabriek. Studies uit 2009 wijzen uit dat in 2020 40% van de eigen energie zelf op een duurzame manier kan worden opgewekt.

Reserves zijn gering en worden verder afgebouwd

Iedere organisatie, en dus ook de waterschappen, hebben in de vorm van reserves een bepaalde buffer nodig om onverwachte financiële tegenvallers te kunnen opvangen. Als deze buffer er niet of in onvoldoende mate is, dan leidt een tegenvaller tot de situatie waarin de schulden groter worden dan de bezittingen en zijn er hogere belastingtarieven nodig om de balans weer in evenwicht te brengen. Dit kan gedurende enkele jaren tot hogere belastingen leiden.

Onderstaande tabel geeft aan op welke wijze de waterschappen

in de periode 2007-2009 hun bezittingen hebben gefinancierd. Uit de cijfers blijkt dat de waterschappen een groot beroep op de geld- en kapitaalmarkt doen en daardoor een relatief geringe reserves hebben, of met andere woorden over relatief geringe reserves beschikken. In 2009 bedraagt het aandeel van de reserves in het totale vermogen 13%. In de overheidssector is dit een zeer laag percentage.

De cijfers laten zien dat de omvang van de reserves in 2008 en 2009 daalt. Deze daling zal zich ook in de komende jaren voortzetten.

Jaar	2007 ³	2008	2009
Eigen vermogen (reserves)	1.066	971	937
Vreemd vermogen	7.254	6.268	6.519

3 De opbouw van het vreemd vermogen in 2007 verschilt van 2008 en 2009.

In sommige waterschappen worden al delen van het principe van de energiefabriek toegepast op bestaande installaties. Naast het duurzaam maken van de rioolwaterzuivering levert een energiefabriek, zeker bij nieuwe installaties, geld op.

Inmiddels zijn de waterschappen begonnen met het realiseren van energiefabrieken in onder meer Tilburg, Den Bosch en Nieuwegein. Hierbij wordt samenwerking gezocht met gemeenten, afvalstoffenverwerkers en verbrandingscentrales. www.energiefabriek.com

De waterschappen verwachten dat de reserves in de komende jaren als volgt verminderen:

	2010	2011	2012	2013
Netto onttrekkingen reserves	139	99	58	16

Deze cijfers geven aan dat de waterschappen van de € 937 miljoen aan reserves die zij eind 2009 hadden, in de komende jaren ruim € 300 miljoen verwachten in te zetten. De cijfers illustreren ook dat de besturen de omvang van het eigen vermogen en de reserves de komende jaren terugbrengen. Waar mogelijk besluiten de besturen reserves af te bouwen en ten gunste van de belastingbetalers te laten komen.

Perceptiekosten dalen, mede door intensievere samenwerking met gemeenten

Het opleggen en innen van de waterschapsbelastingen levert niet alleen inkomsten op, maar brengt ook kosten met zich mee. Deze houden onder andere verband met het feit dat er gegevens moeten worden ingewonnen, dat aanslagbiljetten moeten worden gedrukt en verstuurd en dat er, indien nodig, maat-regelen moeten worden genomen om niet-betaalde aanslagen alsnog betaald te krijgen. Deze kosten, ook wel perceptiekosten genoemd, worden uitgedrukt als een percentage van de totale belastingopbrengst. In 2009 waren de gemiddelde perceptie-kosten 5,3%. Dit betekent dat de waterschappen gemiddeld € 5,30 aan kosten hebben gemaakt om € 100 aan belastingen te innen.

De perceptiekosten zijn in de periode 2007-2009 naar beneden gebracht van 6,3% naar 5,3%. Dit is een daling met 15%. Zoals aangegeven in Waterschapspeil 2009 is samenwerking vruchtbaar gebleken. Twintig waterschappen werken inmiddels onderling en met gemeenten samen in negen regionale belastingkantoren. Ter vergelijking: bij het uitbrengen van Waterschapspeil 2009 ging het nog om zeventien waterschappen en zeven regionale belastingkantoren. De andere waterschappen zijn onderling en met gemeenten in gesprek om tot verdere samenwerking te komen. De ambitie is om in 2010 de perceptiekosten te doen dalen naar 5 % of lager.⁴ Inmiddels hebben de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Unie van Waterschappen als onderdeel van de uitwerking van het plan Doelmatig waterbeheer afgesproken deze samenwerking tussen waterschappen en gemeenten, ook wel verticale samenwerking genoemd, intensief te gaan stimuleren en ondersteunen. VNG en de Unie van Waterschappen gaan er onder andere voor zorgen dat er bestuurlijke samenwerkingsambassadeurs aan de slag gaan, dat er meer regionaal overleg over belastingen tussen gemeenten en waterschappen op gang komt, dat belemmeringen voor deze samenwerking in wet- en regelgeving worden weggenomen en dat er een website met best practices komt.

⁴ 'Waterschappen zoeken fiscale partners. Op weg naar samenwerking bij heffing en invordering van waterschapsbelastingen', Unie van Waterschappen, november 2005.

Controle op financiële rechtmatigheid

Over het jaar 2009 controleren de accountants van de waterschappen niet alleen de juistheid van de cijfers in de jaarrekening, maar gaan zij voor het eerst ook na of de financiële feiten in de jaarrekening in overeenstemming met de daarvoor geldende wet- en regelgeving tot stand zijn gekomen. Dit wordt ook wel de financiële rechtmatigheid genoemd. In het eerste jaar heeft 73% van de waterschappen een goedkeurende accountantsverklaring bij de jaarrekeningen ontvangen. De oorzaak van het niet krijgen van een goedkeurende verklaring was vrijwel in alle gevallen dat niet is voldaan aan Europese of eigen aanbestedingsregels of onzekerheid hierover. Omdat waterschappen projecten uitvoeren waarmee grote bedragen zijn gemoeid in vergelijking met de hoogte van hun begroting – de maatstaf voor de rechtmatigheidsverklaring – kan één aanbesteding die niet volledig volgens de regels is uitgevoerd, tot een niet-goedkeurende verklaring leiden.

2.4 Klantgerichtheid in cijfers

Burgers en bedrijven hebben er belang bij dat de waterschappen goed functioneren. Omgekeerd is het voor waterschappen van groot belang om een goed inzicht te hebben in de mening die belanghebbenden over hen hebben. Daarmee kunnen ze vaststellen welke onderwerpen belangrijk worden gevonden en kunnen ze de service waar nodig verbeteren.

Onderzoek naar klanttevredenheid afvalwaterzuivering

Net zoals in 2007 heeft TNS NIPO ook in 2010 in het kader van de Bedrijfsvergelijking Zuiveringsbeheer de mening van een groot aantal belanghebbenden door middel van een klanttevredenheidsonderzoek in kaart gebracht. Twee belangrijke groepen belanghebbenden, omwonenden van zuiveringsinstallaties en gemeenten in hun rol als rioolbeheerders, toonden zich in 2010 met een gemiddeld rapportcijfer van 7,2 respectievelijk 7,1 tevreden over de samenwerking met de waterschappen. Deze scores zijn gelijk aan die in 2007.

Keurontheffing: vaker afhandeling binnen acht weken

De keur is een verordening van het waterschap waarin staat welke activiteiten verboden zijn in, op of aan het water en in de buurt van waterkeringen. Als iemand een activiteit wil uitvoeren die volgens de keur verboden is, moet hij ontheffing aanvragen. Hiervoor geldt een wettelijke afhandelingstermijn van acht weken. In 2009 hebben de waterschappen gemiddeld 88% van de aanvragen voor een keurvergunning binnen deze termijn afgehandeld. In 2007 was dat nog 77% van de gevallen.

OMVANGRIJKE INVESTERINGEN GAAN
GEPAARD MET BEPERKTE LASTENSTIJGINGEN

Vergunning lozen van afvalwater: méér aanvragen afgehandeld binnen de termijn

Bedrijven die afvalwater lozen in openbaar water hebben een vergunning nodig. Een dergelijke complexe vergunning moet wettelijk binnen zes maanden worden afgegeven.

De waterschappen hebben het doel dat ze zich in Waterschapspoil 2009 gesteld hadden bereikt. De tijdigheid is met 7% verbeterd. In 2009 hebben de waterschappen gemiddeld 82% van de aanvragen binnen zes maanden afgehandeld. In 2007 was dat nog 75%. Overschrijding van de wettelijke termijn heeft vaak te maken met het feit dat bedrijven gecombineerde vergunningen aanvragen, waarvoor afstemming nodig is met andere overheden. Toch zien de waterschappen nog steeds ruimte voor verbetering.

Afhandelen van bezwaren tegen belastingaanslag

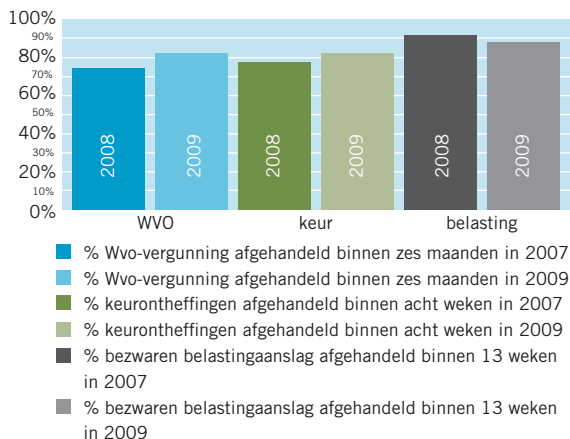
Wie bezwaar heeft tegen zijn aanslag van de waterschapsbelastingen kan dat kenbaar maken. De wettelijke afhandelingstermijn is 13 weken. In 2009 hebben de waterschappen gemiddeld 91% van de bezwaren tegen de belastingaanslagen binnen dertien weken afgehandeld, in 2007 was dit 92%.

Per 1 januari 2010 is de wettelijke termijn ook nog eens teruggebracht naar zes weken. De waterschappen streven dan ook naar een sterke verbetering van de afhandelperiode.

Afhandelen van klachten

Wie vindt dat een waterschap onjuist of onzorgvuldig heeft gehandeld, kan een klacht indienen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om een te hoog of een te laag waterpeil, of klachten over de waterkwaliteit (aanwezigheid blauwalgen, dode vissen of afval in het water). Voor het afhandelen van klachten is geen wettelijke termijn. De waterschappen bepalen zelf welke termijn zij hanteren. Aangekondigd is in Waterschapspoil 2009 om te streven naar een uniforme afhandelingstermijn. Inmiddels hebben de meeste waterschappen een termijn van 42 dagen.

Grafiek 5
Afhandeling aanvragen vergunningen, keurontheffingen en bezwaarschriften

Unie van Waterschappen

Koningskade 40

2596 AA Den Haag

Postbus 93218

2509 AE Den Haag

Telefoon: 070 351 97 51

E-mail: info@uvw.nl

Internet: www.uvw.nl

Tekstproductie: TxT/Hoogte, Rijnsburg

Opmaak en druk: Opmeer Drukkerij, Den Haag

Oplage: 2.500

Uitgave: oktober 2010

 UNIE VAN WATERSCHAPPEN